

ПРОМІНЬ ПРОСВІТИ

E-mail: kmpzt@ukr.net

№ 17-18 (157-158)
вересень 2023 р.

За вас правда, за вас слава і воля святая!

Газета ГО «Криворізьке міське правозахисне товариство»

МИ ТУТ: [HTTP://WWW.KMPZT.ORG.UA](http://www.kmpzt.org.ua) НА ФЕЙСБУЦІ — У ГРУПІ "ПРОМІНЬ ПРОСВІТИ ЄДНАННЯ"

ЖІНКИ У ПЕКЛІ ВІЙНИ: ЗАХИСНИЦІ, ПОДРУГИ, ПОСЕСТРИ

Смерть під час війни набагато відчутніша, ніж у мирний час. Точніше: можливість її настання, можливість завершення життя. Звичайно ж, — чим ближче при цьому до передової. Але — не завжди. Бо ракети можуть вразити з неба будь-кого на всій території України. І дронів-камікадзе у ворога теж для цього вистачає. Хоча чим далі від лінії фронту, тим у масі своїй більше шансів залишитись живими. Однак ніхто не знає своєї долі.

Та й не в цьому справа...

Ворога треба зупиняти, щоб він свого не домігся. Адже агресивна звірота нашої сусідньої держави-імперії намагається таким чином цілий український народ знищити або (щонайменше) зробити українців своїми рабами. Зрозуміло, що це все — не по-людському, а по-звірячому. Однак — така реальність цієї війни.

І при цьому найгірше у цій війні — те, що пішли на фронт, на передову, і стають цілями для ворога жінки, наша прекрасна половина людства.

У липневому здвоєному випуску нашої газети (за посиланням - <http://www.kmpzt.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%8C-%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8-%D0%84-%E2%84%9613-14153-154-%D0%BB%D0%B8%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%8C2023%D1%80..pdf>) ми у добірці матеріалів із різних авторитетних в Україні засобів масової інформації під шапкою «Дружба і побратимство серед наших героїв» розповіли про участь у цій війні чоловіків, бо протягом цілих століть і навіть тисячоліть насамперед саме вони були воїнами, а не жінки. Так, хто б там що не казав, війна — це була справді насамперед чоловіча справа. Та й не тільки через це ми розділили у випусках чоловіків і жінок. А ще й з тієї причини, що дуже важливих, на наш погляд, матеріалів про наше воїнство на цій війні — багато, і всі їх на чотирьох сторінках не вдалось вмістити. До того ж, 1 жовтня — День захисників і захисниць України. Тож краще буде, якщо розповісти перед цим святом про те, як воює з ворожою звіротою наша прекрасна половина: українки. А також — про що пишуть наші героїні у своїх щоденниках на війні, а ще — яким дном пекла виявився для них полон у тієї звіроти.

Ось уривок із одного з тих матеріалів, що розміщені на 3-6 сторінках цього випуску:

«Робота снайперки — особливо жорстка, каже Євгенія, як фізично, так і морально. «Чому робота снайпера дуже важка — бо вона бачить, що відбувається, бачить ураження цілі. Це особисте пекло кожної людини, яка бачить все це у приціл». Євгенія та інші жінки на передовій, з якими ми поспілкувалися, не можуть назвати точну кількість уражених цілей. Але Євгенія пам'ятає свої емоції, коли вперше зрозуміла, що їй «зараз, можливо, доведеться вбити людину». Жінка прикриває обличчя долонею, коли пригадує: «Це був стрес всього організму. Мене 30 секунд отак трусило. Трусило просто все тіло, я не могла зупинити це. [Від] переосмислення того, що зараз ти зробиш те, що стане точкою неповернення». «Але ми не приходили до них. Вони прийшли до нас. І так, це війна».

Микола КОРОБКО: ініціативи й досягнення

За особливі заслуги перед Українським народом

Нещодавно з нагоди ювілею, 20-річчя проголошення Декларації про державний суверенітет України, із числа криворіжців Почесною грамотою Верховної Ради України був нагороджений один з найактивніших і діяльних народних депутатів України першого скликання Микола КОРОБКО (на світліні). У грамоті, йому врученій (на світліні), написано: «За заслуги перед Українським народом,

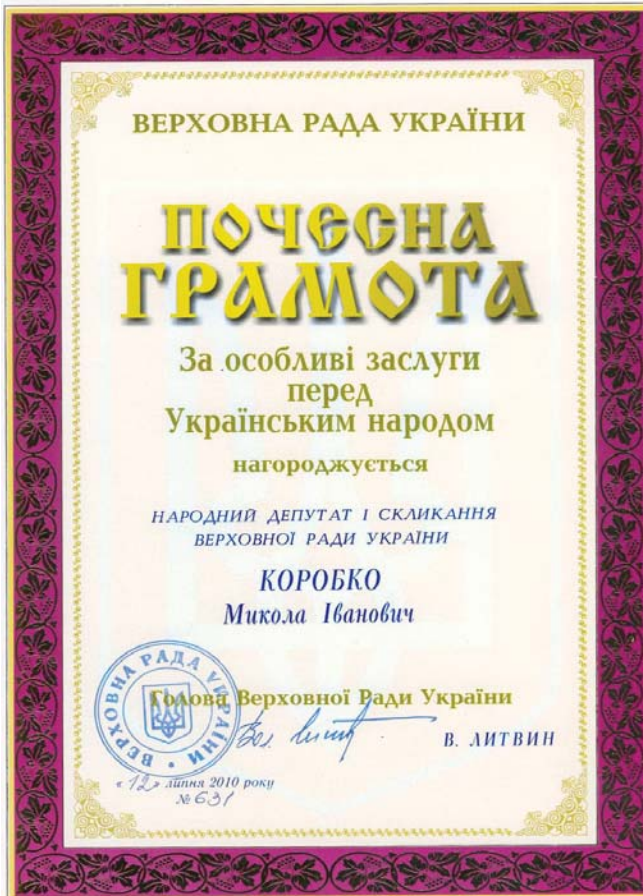
вагомий особистий внесок у прийняття Декларації про державний суверенітет України, творення і розбудову незалежної держави».

Тож керівництво Криворізького міського об'єднання ВУТ «Просвіта» імені Тараса ШЕВЧЕНКА і редколегія нашої газети «Промінь Просвіти» вітають голову об'єднання Миколу КОРОБКА із цією високою відзнакою його особистого внеску в процес державотворення і бажають плідно продовжувати свою діяльність як серед просвітян, так і на посаді керівника Української екологічної асоціації «Зелений світ», а також — у правозахисній роботі як одного з активістів (а в недалекому минулому — неодноразового члена правління) Української Гельсінської спілки з прав людини.

Крім того, ми нагадуємо нашим читачам, що Микола КОРОБКО став народним депутатом у 1990-му році, причому йшов на вибори не від партії, не від якогось трудового колективу, а — за місцем проживання: безпосередньо з гущі народу. І ще важливо відзначити, що переміг він своїх суперників ще у першому турі, в тому числі найголовнішого: тодішнього мера міста Кривого Рогу Григорія ГУТОВСЬКОГО.

Сьогодні Микола Іванович продовжує свою активну громадську діяльність і так само, як і раніше, живе не за розрахунком, а по любові і з надією на те, що наші спільні зусилля марно не пропадуть, бо Україна все одно стане справді правовою і демократичною державою. Наша спільна робота — для того, аби своїми зусиллями наблизити той час.

(Газета «Промінь Просвіти»,
число 15 за серпень 2010 року).

ТЕХНІЧНА ОСНОВА «Сімнадцяти миттєвостей» «Променя Просвіти...»

У минулому числі нашої газети (з нагоди 17-річчя від дня виходу першого числа) ми на 3-6 сторінках подали (для когось — аби згадали, а для когось — для знайомства) малесеньку децимлю написаних матеріалів, починаючи з першого числа і завершуючи 2019-м роком, коли ми повністю друкувалися, бо з другої половини 2020-го вона виходить зверстаною лише в інтернет-просторі. З того часу тільки менше десятка випусків були надруковані (майже всі — у повноколірному вигляді) У цьому ж матеріалі ми звертаємо увагу на технічну основу нашого видання і на людей, які цим займалися і займаються сьогодні, під час повномасштабного вторгнення лютого ворога в Україну.

Починаючи з 2006-го року і по березень 2020-го газета друкувалася в Криворізькій міській друкарні, а з квітня 2020-го — у друкарні ФОП Мішукова Г.М.

у місті Херсоні. При цьому верстали газету наші криворізькі майстрині. Починала і робила газету кілька років поспіль Тетяна Лопатюк, а потім продовжувала цю справу Людмила Верьовка, а з березня 2022-го й понині верстає газету знову Тетяна Лопатюк.

Над логотипом газети працювали Вадим Борисенко і Олександр Чижиков, а виготовив його остаточно Вадим Борисенко, а Олександр Чижиков певний час працював технічним редактором.

Великий обсяг роботи для того, щоб газету бачили й читали в інтернет-просторі, виконав полковник Петро Лисенко, а коли він пішов на фронт, його справу продовжив Сергій Дашковський, який, зокрема, створив у Фейсбукці групу «ПРОМІНЬ ПРОСВІТИ ЄДНАННЯ» і, число за числом, виставляє там газету.

7 критеріїв ЄС: місія не завершена. Чому є ризик отримати відмову в переговорах про вступ

Менше ніж за місяць – наприкінці жовтня – Єврокомісія має представити щорічну доповідь щодо розширення, яка для України може стати історичною. У ній, як чекають, ЄК рекомендує розпочати офіційні переговори про вступ України до ЄС. “Зливи” інформації у брюссельських ЗМІ підтверджують, що ЄК налаштована позитивно. Але реальність – складніша.

Автор: Сергій СИДОРЕНКО, редактор “Європейської правди”, 27 вересня 2023 року

(Закінчення – на 8-й сторінці)

Лідер республіканців у Сенаті підтримав Україну – це в інтересах США

Лідер республіканців у Сенаті США Мітч Макконнелл пояснив, чому в інтересах Сполучених Штатів продовжувати та навіть посилювати допомогу Україні у війні з Росією. Про це, як повідомляє 27 вересня «Голос Америки», політик сказав, відповідаючи на питання Аліни Полякової, президентки та виконавчої директорки СЕРА (Центру аналізу європейської політики), під час віртуального форуму «Виграти війну. Виграти мир», організованого цією інституцією.

«Ми стоїмо тут проти Китаю, Росії, Північної Кореї та Ірану. Це вже говорить, що ви на правильному боці. По-друге, ми не втрачаємо жодного американського військового. Українці самі воюють. Щодо нашого ВВП – це справді мала частка, яку ми надаємо для цих зусиль в Україні. Якщо Путін виграв, наступною буде країна НАТО. І я думаю, що набагато розумніше зупинити це вторгнення, виштовхнути його, і єдині, хто готовий брати участь у цьому, – це самі українці. Українці проявляють мужність та відвагу і, я думаю, що це надихає решту світу, яка обирає своїх лідерів, країни, якими не керують автократи», – вважає Макконнелл.

Крім того, пояснив він, надання Україні озброєння сприяє розвитку промислової бази у США, створює робочі місця для американців.

«Коли ми відправляємо зброю та боєприпаси в Україну, ми заміщуємо чимало наших активів на більш сучасне, передове обладнання. Ми мали б відновлювати нашу промислову базу й без війни в Україні через зростання конкуренції з боку Росії та Китаю», – зауважив він.

На його думку, падінню підтримки продовження допомоги Україні з боку США серед американців, у першу чергу, сприяє пряма опозиція з боку колишнього президента Дональда Трампа, який має великий вплив на республіканський електорат. Згідно з одними з останніх опитувань (ABC News/Washington Post), 41% респондентів вважають, що США роблять занадто багато для підтримки України. Частка серед виборців-республіканців, хто так думає становить 58%, а серед демократів – 22%.

«Причиною того, що підтримка серед республіканців падає, є опозиція колишнього президента. Це погана новина. Хороша новина полягає в тому, що керівництво Конгресу, (лідери комітетів) збройних сил, зовнішніх відносин і розвідки, бюджетних питань – у таборі підтримки українців. Я думаю, що американський народ певною мірою введений в оману. Я не думаю, що вони розуміють факти», – сказав він.

СЕРА вручила лідеру республіканців у Сенаті нагороду за трансатлантичне лідерство, відзначивши його стійке лідерство та підтримку України.

26 вересня Сенат США проголосував за механізм затвердження проекту постанови з бюджету, в якій передбачено 6 мільярдів доларів на допомогу Україні. Натомість у Палаті представників значна частина республіканців виступає проти внесення допомоги Україні у законопроекти, ухвалення яких необхідне для фінансування роботи американського уряду.

Сайт «Радіо Свобода», 28 вересня 2023 року

Головна країна для прихистку. Чому українці переїжджають з Польщі у Німеччину

З серпня 2022 року кількість українських біженців у Польщі зменшилася на 350 тис., в той час як у Німеччині зросла на 410 тис. Про це свідчать результати дослідження Міграційної платформи EWL та Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету. До початку повномасштабного вторгнення кількість українців, які мешкали у Німеччині, дорівнювала 150 тис. За даними Євростату, станом на червень 2023 року у країні зареєструвалося 1,1 млн українських біженців. Водночас, за рік у Польщі цей показник знизився з 1,3 млн до 975 тис. Втім на території країни продовжує перебувати ще приблизно 1 млн трудових довосенних мігрантів з України.

«Рік тому Польща прийняла мільйони біженців. І вже тоді лунали побоювання щодо ризику біженців з України, мовляв, мігранти заберуть у поляків роботу та обтяжать соціальну систему. Сьогодні ми стикаємося з іншою проблемою – у громадській дискусії обговорюється те, що від'їзд частини біженців із Польщі до Німеччини призведе до збільшення дефіциту на ринку праці та, як наслідок, до уповільнення економічного зростання Польщі», – розповідає про економічні наслідки міграції українських біженців директор Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету Ян Маліцький. «Ми маємо трохи справу з потопельником. Кожен, хто хоч раз брав участь у порятунку потопельника, знає, що він надзвичайно небезпечний, адже може затягнути на глибину. Він має неймовірну силу через особистий страх, видих адреналіну і може просто потопити рятівника», – заявив під час брифінгу для польських ЗМІ перед штаб-квартирою ООН у Нью-Йорку Анджей Дуда. Бізнес-цензор дослідив, як трансформувалася міграційна політика двох країн за півтора роки повномасштабної війни в Україні – у політичній та економічній площині. Та розпитав про це біженців, шляхи яких розійшлися у Варшаві: одні залишилися, інші поїхали до Берліну.

ЩО НАДАЄ УКРАЇНСЬКИМ БІЖЕНЦЯМ ПОЛЬЩА

У квітні 2023 року Польща підрахувала, що з початку російської повномасштабної агресії проти України кордон з Польщею переткнули понад 11 млн українців. «Близько 87% з них – це жінки і діти. Усі ті, хто втікає від війни, знайдуть у Польщі притулок і всю необхідну допомогу», – йшлося у повідомленні постійного представництва Польщі в Євросоюзу в Twitter. У серпні 2022 року кількість громадян України, які користувалися тимчасовим захистом у Польщі, становила 1,3 млн. «Після 24 лютого Польща стала країною так званого «першого вибору» для воєнних біженців з України. Цей вибір був зумовлений найперше географічною, культурною та мовною близькістю», – відмічає Ян Маліцький.//

Питання житла є найгострішим у Польщі. Ще на початку повномасштабної агресії для біженців з України були створені центри прийому: вони розмістили мільйони вимушених переселенців. Але згодом кількість центрів почала зменшуватися. Нещодавно видання The FinancialTimes повідомило про

закриття найбільшого центру прийому біженців, який був розташований у Надаржині за 30 км від Варшави. Центр був розрахований на 9 тис. осіб, проте останнім часом там проживали лише 300 українців. В Польщі півтора року діє державна програма компенсації для поляків за прихисток біженців. За нею, протягом 4 місяців фізична або юридична особа може отримати 40 плюс злотих за день проживання та харчування однієї особи. Уряд Польщі подовжив цю програму до березня 2024 року. Через велику кількість біженців попит на оренду нерухомості у Польщі є високим, тому українці вважають програму не ефективною...

Серед тих, хто переїхав з Польщі до Німеччини, частка некваліфікованої праці скорочується. Лише 13% респондентів зайнялися фізичною чи технічною роботою, а 7% – знайшли роботу в аграрній галузі. Польща є пріоритетною для мешканців Заходу країни, які володіють польською мовою, або українців, що працюють віддалено. «І, звичайно, це стосується підприємців, що самі створюють робочі місця», – каже виконавчий директор Центру економічної стратегії Гліб Вишлінський.

ЩО НАДАЄ БІЖЕНЦЯМ НІМЕЧЧИНА

За даними дослідження Міграційної платформи EWL та Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету, в порівнянні з Польщею Німеччина пропонує більш привабливі соціальні виплати (42%) та вищі зарплати (27%). Але ключову роль у процесі інтеграції біженців у Німеччині відіграють курси німецької мови – про це свідчить більше половини опитаних. Дев'ять місяців держава інвестує в українців, виплачуючи їм соціальну допомогу поки вони долають мовний бар'єр. Зате 99% біженців у Німеччині інтегруються у суспільство...

ЧИ ПРОДОВЖАТЬ УКРАЇНЦІ МІГРУВАТИ З ПОЛЬЩІ ДО НІМЕЧЧИНИ

Населення Польщі складає майже 38 млн, Німеччини – 84 млн. Ще до війни в Німеччині мігранти займали щонайменше чверть ринку праці, у Польщі цей показник не перевищував 5%. «Німеччина після 24 лютого 2022 року у відповідь на повномасштабну війну в Україні запровадила найліберальніші правила доступу іноземців до ринку праці, швидкі та нерідко обов'язкові мовні і професійні курси, водночас використала високий рівень професійної кваліфікації українських громадян. Ці дії в поєднанні з гострою нестачею робочої сили на німецькому ринку свідчать про ймовірність подальшого посилення цієї міграційної тенденції», – зауважує у дослідженні Анджей Коркус, голова правління EWL Group.

Багато залежить від подальшої міграційної політики урядів Польщі та Німеччини. Наприкінці вересня світові ЗМІ писали про те, що допомога українцям буде скорочуватися в обох країнах.

Тетяна КОЛОМИЧЕНКО, 27 вересня 2023 року. (У скороченому вигляді)
https://biz.censor.net/resonance/3445918/golovna_krayina_dlya_pryhystku_chomu_ukrayintsi_pereyidjayut_z_polschi_u_nimechchynu

РФ зруйнувала адмінбудівлю поліції в Кривому Розі: є загиблий, постраждалих – 73

Близько дев'ятої ранку 8 вересня російська ракета поцілила в центр Кривого Рогу Дніпропетровської області.

Оновлено 19:00. За уточненою інформацією, у Кривому Розі – 73 постраждалих. З них 35 перебувають у лікарні. Стан 34-річного і двох 28-річних чоловіків медики оцінюють як важкий. Одна людина загинула. – У місті, серед іншого, понівечені 62 багатоквартирні будинки та 7 приватних осель. Побиті понад півсотні авто. Комунальні служби все ще розчищають територію від уламків. Вивезли майже 210 т зруйнованих конструкцій, – повідомив очільник Дніпропетровської ОВА Сергій Лисак.

Оновлено 18:00. Кількість постраждалих внаслідок російського удару по Кривому Розі зросла до 72, поінформували керівник Ради оборони міста Олександр Вілкул. Пошкоджені 79 будинків, майже 2 тис. квартир та 52 автівки. За даними Вілкула, росіяни здійснили атаку ракетою Іскандер-К.

Оновлено о 15:26. У Міністерстві внутрішніх справ повідомили, що кількість постраждалих внаслідок удару зросла до 60 людей.

Оновлено о 13:45. Пошкоджено три адмінбудівлі. Одна з них належала поліції. Побито сім житлових будинків, серед них – багатоповерхівка. Пожежа площею 200 кв. м, що спалахнула в гаражах, ліквідована. Унаслідок ворожого удару загинув поліцейський. Ще трьох правоохоронців дістали з-під завалів рятувальники Держслужби України з надзвичайних ситуацій. Наразі їхній стан оцінюють як важкий. Загалом 8 вересня травми дістали дев'ятеро працівників поліції. На час завершення пошуково-рятувальних робіт кількість постраждалих сягнула 54. Для підсилення до міста прибули додаткові поліцейські групи з сусідніх регіонів.

Поблизу місця обстрілу розгорнуті намети, де фахівці надають психологічну допомогу, а також мобільні пункти приймання заяв від потерпілих.

Джерело: Олександр Вілкул, Сергій Лисак, Ігор Клименко, Офіс генпрокурора / (У скороченому вигляді)
<https://fakty.com.ua/ua/svit/20230928-nato-zbilshyt-vyrobnyctvo-boyeprypasiv-dlya-ukrayiny-ta-soyuznykiv-posol-ssha/>

Пожежу ліквідовано: у Кривому Розі уламки Шахедів впали на підприємство

Уночі 25 вересня російські війська атакували Дніпропетровську область із безпілотників та важкої артилерії.

Оновлено. Уламки збитих дронів спричинили пожежу на промисловому підприємстві Кривого Рогу. Займання вже ліквідоване.

Нікопольський район був двічі під ударами ворожої артилерії. Під обстрілом перебувала Покровська та Мирівська громади. Там понівечено агрофірму та лінію електропередачі. Крім того, сталось займання сухої трави.

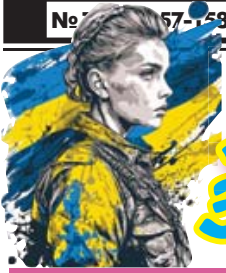
На щастя, наголошує керівник обласної військової адміністрації Сергій Лисак, минулося без загиблих

і постраждалих.

Нагадаємо, що вночі 25 вересня російські війська випустили по Україні 19 ударних безпілотників Shahed, 12 крилатих ракет Калібр та дві надзвукові протикорабельні ракети П-800 Онікс.

Українські захисники збили всі дрони та 11 із 12 Калібрів. Ліквідувати Онікси не вдалось. Під удар потрапили морський вокзал, привокзальний готель та зерносховище в Одесі. (У скороченому вигляді)

https://fakty.com.ua/ua/proishchestvija/20230925-u-kryvomu-rozi-prolunaly-vybuhy-pid-chas-povitryanoyi-tryvogv/

ЖІНКИ У ПЕКЛІ ВІЙНИ: захисниці, подруги, посестри

СТРУНКА блакитноока брюнетка займається у тренажерній залі. На перший погляд, звичайна справа. Якби не один факт. За даними російських ЗМІ, вона мертва. Андріана Арехта – сержантка спецпідрозділу ЗСУ. Готується вертатись на передову. Ми зустрічаємося з Андріаною в одному з українських реабілітаційних центрів, не називаємо, в якому саме, задля її безпеки. Військова підірвалася на міні на Херсонщині. Каже, її підрозділ не мав броньованого авто і мусив використовувати звичайне цивільне, на яке назбирали волонтери. Численні текстові й відеорепортажі російською яксраво й детально оспівують її «смерть». «Вони писали, що я без руки й без ноги, що мене вбили, - каже Андріана. - Російські ЗМІ - професійна пропаганда».

Репортажі про «вбивство» Андріани з'явилися невдовзі після того, як українська армія звільнила Херсон. Серед епітетів, які російські ЗМІ використовували для опису Андріани, - «карательниця» і «ліквідована нацистка», з бездоказовими звинуваченнями її в жорстокості й садизмі. «Мені смішно. Я жива і захищатиму свою країну», - каже Андріана.

Через 18 місяців від початку повномасштабної

людини, яка бачить все це у приціл». Євгенія та інші жінки на передовій, з якими ми поспілкувалися, не можуть назвати точну кількість уражених цілей. Але Євгенія пам'ятає свої емоції, коли вперше зрозуміла, що їй «зараз, можливо, доведеться вбити людину».

Жінка прикриває обличчя долонею, коли пригадує: «Це був стрес всього організму. Мене 30 секунд отак трусило. Трусило просто все тіло, я не могла зупинити це. [Від] переосмислення того, що зараз ти зробиш те, що стане точкою неповернення». «Але ми не приходили до них. Вони прийшли до нас. І так, це війна».

Після російського вторгнення у 2014 році кількість жінок в українській армії невпинно зростає, перевищивши у 2020-му 15%. Однак, хоча багато жінок захищають свою країну на рівні з чоловіками, самі вони (часто потай) зізнаються, що мали досвід гендерної дискримінації у підрозділах.

Щоби допомогти «сестрам по зброї», Андріана Арехта стала співзасновницею волонтерської організації «Ветеранка», яка бореться за рівні права жінок-військових та реформування українського військового законодавства до стандартів НАТО. За словами Ганни Маляр, рішення проблеми бойової жіночої форми уже знайшли. Її вже розробили, випробували і «найближчим часом вона надійде у масове виробництво», - запевнила Заступниця міністра оборони. Але коли саме це станеться, не уточнила.

Снайперка Євгенія Емеральд каже, що попри такі складнощі, «війна не має статі». «Війна не має статі. Війні все одно, хто ти - чоловік або жінка. Коли ракета потрапляє в будинок, ракеті все одно, чоловіки там, жінки чи діти - гинуть усі». «Так само і на фронті: якщо ти можеш бути ефективною, і ти жінка, чому не захистити свою державу і свій народ?»

Іще одна снайперка, з якою нам вдало-

не майбутнє дитині, у рідній країні. На відміну від Євгенії Емеральд, яка долучилася до збройних сил після широкомасштабного вторгнення Росії минулого року, Андріана вже мала бойовий досвід. У 2014 році, коли Росія вперше напала на Україну, анексувавши Крим і захопивши частину Донбасу, вона залишила роботу бренд-менеджерки і приєдналася до одного з перших добровольчих батальйонів «Айдар». Кремль і міжнародна правозахисна організація Amnesty International звинуватили у 2014 році «Айдар» у порушенні прав людини, але в українській армії повідомили ВВС, що жодних суттєвих доказів на підтримку таких тверджень вони не надали. Хоча Андріана ніколи не була пов'язана з неправомірними діями й пішла з «Айдара» вісім років тому, російські ЗМІ постійно звинувачують її в садизмі, без жодних доказів. В Україні Андріану нагородили двома почесними відзнаками: орденом «За відвагу» указом президента, та хрестом «Народного Героя України»

Дедалі більше українських жінок стають до лав Збройних сил України, щоби дати відсіч російській агресії. ВВС поспікувалася з трьома з 5 тисяч фронтівих військовослужбовиць, яким довелося воювати не лише з військами нападників, а й з посиленою пропагандою Кремля та, подекуди, сексистськими підходами у системі армії рідної країни.

«Війна не має статі...»

Як українські жінки воюють на передовій

війни в лавах ЗСУ служать 60 тисяч жінок. Понад 42 тисячі обіймають військові посади, з них 5 тисяч - на передовій, пояснили ВВС в міноборони України. У відомстві додали, що згідно з українським законодавством, жодну жінку не можуть призвати без її бажання. Але деякі армії вважають, що є на фронті професії, які краще можуть виконувати саме жінки.

«Я прийшла до командира і спитала: «Яку функцію я можу виконувати найкраще тут?». Він сказав: «Ти будеш снайпером», - згадує Євгенія Емеральд, яка донедавна воювала на передовій. «Я примкнула до снайперів, які воювали з 2014-го року, і вони почали мене навчати», - пояснює жінка, яка опанувала бойові навички. Образ жінки-снайперки, можливо, дещо романтизований ще з часів Другої світової, але це має і практичне пояснення, вважає Євгенія. «Якщо чоловік може завагатися, зробити постріл чи ні, то жінка - ніколи». «Не даремно ж саме жінки народжують», - усміхається Євгенія поряд з колесою, де спить її тримісячна донька з рожевим бантиком на чолі.

31-річна Євгенія Емеральд до повномасштабного вторгнення працювала у ювелірному бізнесі. Завдяки підприємницькому досвіду, вона розбудувала потужний профіль у соцмережах, де підіймає авторитет українських жінок-військовослужбовиць і збирає кошти для потреб фронту. Як і Андріану, російські ЗМІ називають Євгенію «карательницею» і «нацисткою», сотні матеріалів російською критикують її роль на передовій і особисте життя.

Робота снайперки — особливо жорстка, каже Євгенія, як фізично, так і морально. «Чому робота снайпера дуже важка — бо вона бачить, що відбувається, бачить ураження цілі. Це особисте пекло кожної

Євгенія каже, що її це також не оминуло - до того, втім, як вона завоювала авторитет вправної фронтівой снайперки. Вона пригадує реакцію військових, коли вперше прийшла у загін: «До мене підійшов один з бійців і каже: «Дівчинко, що ти тут робиш? Ти маєш бути на кухні, варити борщ». Я так образилася! Подумала: «Нічого собі, як це на кухні? Я можу бути й на кухні, але можу й [на горіхи] дати».

З нею погоджується інша, Євгенія, Євгенія Велика, з неурядової організації Arm Women Now, що допомагає українським жінкам у війську: «В суспільстві існує стійка думка, що дівчата йдуть на фронт, щоби знайти чоловіка». Каже, розповідали військовослужбовиці волонтеркам організації і про випадки фізичного насильства. «Ми навіть не можемо уявити масштаби проблеми, адже не кожна жінка-солдат хоче про таке розповідати», - пояснює вона.

Заступниця міністра оборони України Ганна Маляр прокоментувала ВВС, що це лише «поодинокі випадки». Жінки в українській армії не мають польової жіночої військової форми. Їм видають чоловічі комплекти - від спідньої білизни, великогабаритного взуття до бронезилетів - які не відповідають особливостям жіночої фігури. Заступниця міністра оборони ділиться з нами в інтерв'ю, що навіть вона носить чоловічу форму, яку їй довелося перешити через свій «невеликий зріст», «але не тому, що форма погана, а тому що є специфіка». Вона додає, що традиційно жіноча форма була передбачена лише парадна - зі спідницями й черевичками на підборах. Тому поки що жінкам доводиться або купувати форму для бойових задач власним коштом, або покладатися на благодійні організації й краудфандинг.

я поспікуватися, - зараз на передовій, на Донбасі. Ірина зараз також виконує обов'язки командира мінометного підрозділу. Нам вдалося поговорити з нею у рідкісний момент затишшя. Для багатьох Ірина є прикладом реформи, над якими наполегливо працювало багато жінок в лавах ЗСУ. Жінка ефективно керує підрозділом, де всі інші - чоловіки. Утім сама вона звертає увагу на те, що «ця війна не про снайперів, а про артилерію», і що бути снайперкою - це не так, як в кіно. «Образ снайпера романтизований завдяки фільмам. Насправді це важка робота», - пояснює Ірина. Щоб зробити постріл, снайперки можуть лежати нерухомо на землі 5-6, а бо й 8 годин, після чого треба швидко змінювати позицію.

«Це як гра зі смертю», - додає вона. Тисячі жінок залишили кар'єру та сім'ю, щоби захистити свою країну від росіян. 35-річна Андріана працювала до війни консультанткою ООН з питань гендерної рівності при міністерстві у справах ветеранів України. «Вони забрали найкращі роки мого життя, - каже вона про російських нападників. - Я могла б подорожувати, бути щасливою. Будувати кар'єру і мріяти». Андріана розповідає мені, що понад сім місяців не обіймала свого сина. На цих словах блакитні очі цієї сильної спецпризначенки не втримують сліз. Вона показує мені на телефоні його фото, руського хлопчика, і усмішка осяє його обличчя. Вона пішла воювати, щоби забезпечити мир-

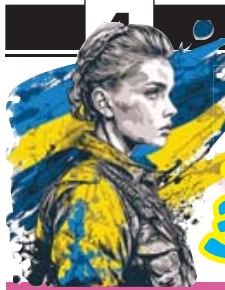
від громадянського суспільства. Жінка розповіла ВВС, що 2022 року вона повернулася на передову, оскільки вже мала необхідний бойовий досвід.

Українська влада не озвучує втрати у повномасштабній війні проти Росії, тому що це «чутлива інформація в умовах війни», пояснили ВВС у міноборони. Однак ВВС отримала дані, згідно з якими в бойових діях від початку російського вторгнення загинули щонайменше 93 жінки-військовослужбовиці. Понад 500 отримали поранення. Такі цифри вдалося віднайти волонтерській організації Arm Women Now, які вони передали ВВС. Телефонна книга Андріани перетворилася на список загиблих. «Я втратила понад 100 друзів. Я навіть не знаю, скільки телефонних номерів треба видалити». Їй вже потрібно вертатися до тренувань у реабілітаційному центрі, каже - щоби чимшвидше повернутися на фронт. І додає: вже заплатили занадто високу ціну, щоби здаватися.

Ольга МАЛЬЧЕВСЬКА,
сайт ВВС News,
7 серпня 2023 року.

На світлинах: (вгорі) - Андріана вперше приєдналася до збройних сил, коли Росія вторглася в Крим у 2014 році; (в центрі) - дотепер жіноча військова форма передбачала лише парадний варіант: кітель, спідниця й черевички на підборах.

(У скороченому форматі. Повністю - за посиланням: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-66380400>)

ЖІНКИ У ПЕКЛІ ВІЙНИ: захисниці, подруги, посестри

«АРМІЯ МАЄ РОЗПРОЩАТИСЯ ІЗ ЧОЛОВІКОЦЕНТРИЧНІСТЮ І НАВЧИТИСЯ ЗАЛУЧАТИ ЖІНОК». ОПЕРАТОРКА ДРОНІВ ЛЕСЯ ГАНЖА ПРО ВІЙНУ ТА СЛУЖБУ

Лєся Ганжа до повномасштабної війни працювала редакторкою сайту «Доступ до правди» про доступ до публічної інформації та «Жінки - 50% успіху» про жіноче лідерство. Вела медійні проєкти та готувала репортажі із прифронтових територій, займалась вітрильним спортом. Але вже майже два роки, як вона воює - спочатку у складі 130 батальйону ТРО була в Ірпені, потім на Харківщині та Донеччині. Зараз Лєся служить у 518 батальйоні, і нині її військова спеціальність - операторка FPV-дронів. «Українська правда.Життя» поговорила з Лєсею про важливість командної роботи на війні, про те, як бути жінкою в українській армії і навіщо українській армії більше жінок.

«ОДИН В ПОЛІ НЕ ВОЇН»

«Ми зараз на Харківщині у селі, нас відвели на ротацию. Тож поки відновлюємось, живемо у людей, допомагаємо на городі. Люди в селі хороші, проукраїнські, пережили окупацію.

Тут така хороша українська мова, і видно, що завжди тут говорили українською. Хазяйка каже: «Піди собі вирви кабачка, отам, де огуддя». Вона ж не в школі те «огуддя» вивчила. За молоко з нас грошей не беруть - Наталя, в якій кодова, каже, я не можу ваші гроші брати, вони вам важко цінують даються. У Юлі пральня машинка працює нон-стоп - усі військові в неї перуться, вона не те що не відмовляє, а й запрошує. Тут є люди, які волонтерять, дівчата, що плетуть сітки. Це хороше українське село, яке дуже натерпілося під час окупації», - розповідає Лєся Ганжа.

Зараз Лєся працює зі своїм напарником Данилом в аерогрупі. Вони літають не лише на розвідувальних «пташках», а й на FPV - це переважно дрони-камікадзе, споряджені вибуховим «подарунком». Лєся літає з квітня цього року, а до цього була стрільцем-піхотинцем. Порівняно з першими місяцями в лавах українського війська, Лєся каже, що почувалася іншою людиною.

«Я вже не та людина, якою прийшла півтора року тому, яка не знала, що робити, і слухала всіх підряд, а ти своєю чергою теж не знала, що робити. Зараз з'явилась впевненість. І це така дуже точкова впевненість: я вмю лише те, що вмю. Це відчуття, як на Майдані, наче ти крапля в океані. Але дуже важлива крапля. В тебе є робота - і ти її виконуєш», - каже Лєся Ганжа.

ЧИ ПОТРІБНА ЖІНКА В АРМІЇ

Питання залучення жінок в армію - це питання мобілізаційного ресурсу, адже не всі чоловіки - воїни, не всі жінки - берегині, переконана військова. «Армія має навчитися залучати жінок. У нас не такий великий ресурс людей, які хочуть і можуть воювати. А жінок у країні 50% від загального населення. Частина з них хоче і може. Тому армія має розпрощатися із чоловікоцентричністю і навчитися залучати жінок, використовуючи їхні сильні сторони, а не вказувати їм на недоліки. Майже всі підрозділи, про які я знаю, переживають кадровий голод. Коли ми говоримо про те, чи придуть жінки в армію, ми фактично говоримо про перемогу України в цій війні», - каже Лєся Ганжа. Зауважує, що жінки можуть знайти себе в тих армійських спеціальностях, які не потребують великої фізичної сили. «Наприклад, в піхоті чоловік є більш ефективним через те, що він фізично міцніший. А в тих сферах, які не потребують аж такої фізичної підготовки, жінки служитимуть не гірше. Це і небойові напрямки, і бойові. З бойових, до прикладу, жінкам дуже навіть під силу опанувати інженерну справу - мінування і розмінування, зв'язок, медицину, аеророзвідку. Це вже дуже багато. Ми не маємо права нехтувати таким потужним кадровим ресурсом», - каже аеророзвідниця...

Світлана ЧЕРНЕЦЬКА,

спеціально для УП. Життя, 15 вересня 2023 року.

(У скороченому вигляді. Повністю, зі всіма світлинами розміщений за посиланням: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/09/15/256537/>)

На світліні: Лєся Ганжа до повномасштабної війни працювала редакторкою.

Майже усі жінки, які звертаються за психологічною допомогою до фонду «Голоси дітей», мають тривожні розлади, у 10 відсотків з них фахівці діагностують ПТСР. Як їм допомогти?

«Життя в прямому сенсі розділилося на дві частини. Психологічно я просто не могла дихати», - співрозмовниця DW Марія згадує перші місяці повномасштабної війни Росії проти України, яка застала її у рідному Маріуполі. Разом з

раду?» - пригадує Галина. Психологічний стрес загалом завдав удару і по її фізичному стану. Втім, Галина найбільше хвилюється за дітей. Старші донька та син закрилися у собі, каже вона, а наймолодший син Богдан протягом року так і не усвідомив того, що його батько загинув. «Він перепитує: «А коли війна закінчиться, тато точно не прийде? Його ніяк не можна вилікувати?» - розповідає Галина.

СТАН ПОГІРШУЄТЬСЯ, ДО ФАХІВЦІВ

Наодинці з потрясіннями: як жінки в Україні проживають війну

10-річною донькою жінка до кінця травня 2022 року лишалася в місті, яке російські війська обстрілювали щодня. Марія не виїжджала через чоловіка, який у лавах Збройних сил України (ЗСУ) обороняв «Азовсталь».

«КОЛИ МИ ВИХОДИЛИ З МАРІУПОЛЯ, ДОНЬКА БАЧИЛА ТРУПИ»

Незабаром він опинився у полоні разом з іншими захисниками та захисницями заводу. Останнє, що Марія чула від нього телефоном перед здачею в полон, жінка розповідає зі сльозами на очах. «Ми ж 15 років жили у цивільному шлюбі. І в той момент він спитав «Ти вийдеш за мене заміж?» А я кажу: «Нам що оце нема про що поговорити? Звісно, вийду! Тільки повертайся!» - згадує жінка, яка після тої розмови нічого не чула про долю коханого.

... У Маріуполі ж не припиняли вбивати цивільних, тож Марія вирішила тікати з міста разом з дитиною. На блокпостах російські військові проводили фільтрацію. Евакуюватися автвізком було неможливо - Марія та її донька пішки діставались з міста до села неподалік. «Потім з'ясувалося, що там від самого початку базувалися орки. Вони звідти стріляли. Коли ми виходили з міста, донька бачила трупи, вона бачила весь цей жах», - пригадує Марія. Стрес від побаченого наклався на умови життя в окупації: їжу Марія готувала на вогнищі на вулиці, бо у будинку, де вони лишалися по сусідству з російськими солдатами, не було води, газу та електроенергії.

Після евакуації до Києва донька Марії досі долає посттравматичний синдром. А сама жінка - тривожність та проблеми зі сном. Крім цього, каже вона, стан погіршується від незнання того, що з чоловіком. «Мені зараз важко. Після обмінів всі друзі питають мене: «Ну що там? Як в тебе новини?» А мені і так важко, що мій чоловік не потрапив у цей обмін», - зізнається Марія.

Схожі емоції переживала торік і Галина - мати чотирьох дітей з Боярки на Київщині. У 2022-му її чоловік Володимир загинув під час виконання бойового завдання на Харківщині, яку обороняв у лавах ЗСУ. Близько трьох місяців Галина сподівалася, що звістка про його смерть помилкова, жінка це виявилось правдою. Втім залишилася сама з дітьми і без роботи.

«Важко це навіть озвучити. В ті перші три місяці я не пам'ятаю, що робила. Я забувала їсти, забувала, що дітей треба годувати. Бувало так: прокидаєшся і думаєш, а раптом це сон? Що робити? Як я з дітьми дам

ОДНАК ЗВЕРТАЮТЬСЯ НЕ ОДРАЗУ

Кожна десята українка, яка нині, під час війни, звертається до фахівців фонду «Голоси дітей», має підвищену тривожність або посттравматичний синдром, стверджує психотерапевтка Тетяна Асланян. Найчастіше жінки, які виховують дітей самотужки через втрату або відсутність партнера поруч, усвідомлюють потребу у кваліфікованій допомозі уже під час гострої фази тривожного стану або навіть депресії. Це проявляється у вигляді критичних проблем зі сном, розладів харчування, апатії або панічних атак. У дітей - помітний регрес у розвитку. Через це, за спостереженнями Асланян, матері змушені відкладати вступ дітей до дитячого садочка або першого класу школи. «У нас були випадки, коли діти розмовляли, володіли мовним апаратом, знали слова, але трапилася якась подія, яка їх відштовхнула на пів року або рік в минуле, і дитина переставала розмовляти», - розповідає психотерапевтка.

Перший крок на шляху до відновлення як жінок, так і дітей у такому разі, - дати їм повністю відкритися фахівцеві і розповісти усе пережите, пояснює Асланян. Після цього разом з психологами триває пошук внутрішнього ресурсу людини, так званої точки опори, що нагадує врівноважене минуле життя: повернення на роботу, до улюбленого хобі, подорожей, читання книжок, малювання. Також важлива психоедукація, тобто спілкування із жінкою або дитиною про її емоції, якими вони можуть бути і що є нормою. «Ми розповідаємо, як відбувається стрес, що таке стрес, що з нами, що з нашим мозком, які реакції нормальні», - пояснює Тетяна Асланян.

РЕАБІЛІТАЦІЙНІ КЕМПИ ДЛЯ ЖІНОК ТА ДІТЕЙ

Вдова Героя України Галина з Київщини та дружина полоненого «азовця» Марія з Маріуполя наважилися звернутися по допомогу до психологів у програмі реабілітації «Самт+» від благодійного фонду «Голоси дітей». Там обидві жінки познайомилися з двома десятками таких самих українок, які пережили ті чи інші трагедії або втрати під час війни. «Самт+» є безкоштовним тритижневим кемп-ретритом у Карпатах для дорослих та дітей, які зазнали психологічних травм. Родини-учасники проживають у будиночках серед гір та щоденно проходять курс реабілітації з фахівцями. У програмі кемпу - арттерапія, гештальт-терапія, групові та індивідуальні консультації. Таким чином, кажуть волонтери,

сім'ї потрапляють у середовище підтримки: фахівці створюють умови, за яких можна безпечно проживати емоції, пов'язані з втратами, невизначеністю та страхом за своїх близьких. На рік фонд «Голоси дітей» організовує чотири заїзди. Усього за час повномасштабної війни в Україні психологічну реабілітацію у цьому кемпі пройшли понад 200 дітей та 180 дорослих. Умова участі - подача заявки онлайн на сайті фонду та особиста консультація із психотерапевтом, після якої під індивідуальний запит формується місце в групі кемпу.

Після тритижневої програми родини продовжують індивідуальні заняття із психотерапевтами, а також беруть участь у групових зустрічах. DW побувала на одному з таких колективних сеансів у Києві у фонді «Голоси дітей». На консультацію з коучем-психотерапевткою прийшли більше 10 жінок з дітьми. Серед них і Наталя з Луганщини. Вона віднайшла свій ресурс відновлення у волонтерстві: робить окопні свічки та маскувальні сітки для ЗСУ.

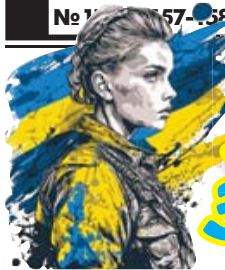
«СЕАНСИ З ПСИХОЛОГОМ ДОПОМАГАЮТЬ ПОВІРИТИ В СЕБЕ»

Разом із 6-річною донькою вони були вимушені покинути зруйновану російськими військовими домівку і переїхати до Києва, доки чоловік Наталії - на фронті. Дитина, за словами жінки, тяжко переживає розлуку з батьком та життя у новому місті. Зокрема, найбільше травмують ракетні обстріли вночі, через що дівчинка перший місяць у столиці взагалі не говорила. «Найтяжче - бачити такий стан дитини. При цьому, завдяки їй я тримаюся, адже я розумію, якщо я зараз впаду духом, що буде з моєю дитиною? І таких жінок багато. Групові сеанси з психологом дуже допомагають повірити в себе», - розповідає Наталя.

Крім психологічної підтримки, фонд «Голоси дітей» також надає гуманітарну та правову допомогу дітям та їх матерям, зокрема, з відновленням втрачених документів і пошуками нового житла. Так, нещодавно фонд збудував новий будинок на Чернігівщині для багатодітної родини. За підтримкою українці активно звертаються на онлайн-лінію фонду та у чат-бот. Загалом за півтора року гуманітарну допомогу отримали понад 14,5 тисячі родин. Керівниця комунікацій благодійного фонду «Голоси дітей» Ольга Тимченко стверджує: мета проєкту - захистити дітей та жінок у скрутних обставинах через залучення цілої мережі українських та міжнародних благодійних організацій. «Ми ніколи не жертвуємо цих людей, ми показуємо, що українські жінки та діти - стійкі, талановиті, творчі, але вони живуть у війні, і їм потрібна допомога», - наголошує Ольга Тимченко.

Вікторія ПОКАТИЛОВА,
сайт «Німецька хвиля»,
25 серпня 2023 року

<https://www.dw.com/uk/naodinci-z-potrasinnami-ak-ukrainski-zinki-prozivaut-vijnu-bez-colovikiv/a-66622365>

ЖІНКИ У ПЕКЛІ ВІЙНИ: захисниці, подруги, посестри

На залізничному вокзалі у Дніпрі провідники допомагають пасажиром спуститися по крутих сходах вагона. Попри повномасштабне вторгнення Росії, потяги тут ніколи не припиняли курсувати - на них покладаються мільйони людей.

Ми сідаємо на потяг і вирушаємо в подорож, якої українці закликають уникати - до останньої зупинки перед східною лінією фронту. Коли у задушливому плацкартному вагоні ми йдемо повз висунуті ноги, стає зрозуміло, що це не просто шлях до поля бою. Так, тут є солдати. Більшість дивиться у вікно - цікаво, про що вони думають? Але є й молоді сім'ї, які повертаються додому.

Вікторія повертається до міста Покровськ разом із маленькою Євою. 20-річна дівчина каже нам, що з неї досить тікати від війни - хоча вона все ж хвилюється. «Я маю це якось подолати, - каже вона. - Неможливо так жити, катаючись усюди. Треба налагоджувати життя вдома». З лютого минулого року Вікторія поїхала з України до Словаччини, намагаючись забезпечити себе та доньку. Після трьох годин подорожі через зелені українські села ми приїжджаємо в Покровськ, де Вікторію зустрічає чоловік, який залишався в Україні.

«Емоції переполюють», - каже Сергій, який терпляче чекав на пероні з букетом квітів. «Я дуже радий бачити свою красиву дочку і дружину. Хочеться просто сидіти, обійматися, балакати - і все».

Такі зустрічі - частина ширшої тенденції в Україні. Після жахливих сцен від'їзду минулого року шість мільйонів українців повернулися на батьківщину. Тисячі з них повертаються до своїх домів неподалік від лінії фронту

протяжністю близько тисячі кілометрів, де залишається загроза російських атак. Сергій - один із багатьох, хто залишився працювати в Покровську на місцевій вугільній шахті - ця промисловість вкорінена в ДНК Донецького регіону, і є тут чи не найбільшим роботодавцем. Через це тисячі людей залишилися тут, а інших спонукає повернутися пропозиція нових робочих місць.

Вранці шахтарі поспіхом сідають у автобуси, які везуть їх до шахти. Навіть після того, як вони опинилися на глибині 800 метрів

кровська поступово зростає - після того, як минулого року зменшилось із 65 тисяч на дві третини. Світлана, яка працює на міській залізничній станції, розповіла, що коли у 2022 році почалася війна, це було «як апокаліпсис - я ніколи не бачила, щоб стільки людей виїжджало».

Тепер сюди їдуть ті, хто рятується від російської окупації та бойових дій. Відчуття війни у цьому місті витає у повітрі. На вулицях порівню цивільних і військових. Від початку російської агресії дев'ять років тому

татися сюди - і, здається, в окопах цього му співчують. «Дехто рятує своїх дітей, а дехто залишається, тому що це його Батьківщина», - каже В'ячеслав. «Якщо доведеться помирати, то краще на своїй батьківщині померти, ніж десь за кордоном», - додає він.

Через кілька днів ми знову зустрічаємося із Сергієм, Вікторією та Євою у їхній квартирі. Те, як вони граються зі своєю дочкою - картина справжньої невинності. «Ми не можемо знати, коли буде безпечно, -

«Краще померти вдома, ніж на чужині». Як матері з дітьми повертаються до прифронтових міст

під землею, їм може знадобитися ще година, щоб дійти до місця роботи. Володимир пропрацював тут 20 років. Спереду у кишені його лежить запакований обід, який у цих краях називають «тормозок». Він і деякі його колеги мають бронь від мобілізації, оскільки їхню роботу вважають критично важливою. Для Володимира вихід на роботу - це баланс між особистою безпекою та простою економікою. Він повинен заробляти на життя.

«Коли спускаєшся під землю, то не знаєш, що відбувається нагорі з родиною. Я часто дуже хвилююся», - каже він. Населення По-

в цьому регіоні точилася війна. Іншою важливою подією стало відновлення електропостачання у місті - попри те, що місцеві чиновники наполегливо закликають людей не повертатися сюди. Покровськ досі перебуває в зоні дії російських реактивних систем залпового вогню (РСЗВ). Шрами міста нагадують про цю постійну загрозу. На околиці Покровська, ближче до зони російської окупації, можна побачити останню лінію оборони міста.

Бійці територіальної оборони пильно стежать за віддаленими звуками артилерії. Їхні сумлінні дії дозволяють людям повер-

каже Сергій. - Рік, два, п'ять?» «Ми не готові чекати п'ять років або навіть рік», - каже він. Вони явно примирилися зі своїм рішенням бути разом - попри очевидні ризики. Цей крок свідчить не лише про несекретність - а й про визнання того, що ця війна закінчиться ще нескоро.

Джеймс ВОТЕРГАУС,
кореспондент ВВС в Україні. Матеріал підготовлений за участю Ганни ЧОРНОУС і Шівон ЛІХІ.

(У скороченому вигляді. Повністю - за посиланням: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65782396>)

126 українських жінок перебувають у російському полоні, 80 із них - цивільні. Це останні дані міністерства реінтеграції України. Журналісти телеканалу «Настоящее Время» (проект Радіо Свобода з участю «Голосу Америки») поговорили зі звільненими з полону українками Вікторією Андрушею та Людмилою Гусейною. Вікторію обміняли 22 вересня 2022 року. Людмила повернулася додому в рамках великого обміну 17 жовтня 2022 року. Вони розповіли про те, що довелося пережити.

— Мене звали **Вікторія Андруша**, мені 26 років, працюю вчителькою математики та інформатики. У російському полоні пробула пів року.

— Мене звали **Людмила Гусейнова**. Мені 61 рік. У російському полоні я була понад три роки.

Вікторія Андруша: 27 лютого 2022 року російські військові вже були на території нашого села [Чернігівська область]. І так сталося, що вже на початку повномасштабного вторгнення з міста я переїхала до своїх батьків у село. Росіяни почали проводити обшуки по будинках, зайшли до хати до моїх батьків. Там знайшли мій телефон, на якому фото та відео їхньої техніки.

Людмила Гусейнова: Мене заарештували на окупованій території у Новоазовську. Це сталося 9 жовтня 2019 року. Зупинилася на вулиці, поряд - машина. Вони вискочили, влхнули мене в той автомобіль. Повезли додому, провели обшук,

ка з мішком на голові. І я не знала взагалі, куди везуть та що буде. Коли туди привезли, змусили роздягатися. Коли почалися знущання, і мене кинули вже в камеру, дозволили зняти мішок, дівчина сказала, що це за місце - «Ізоляція».

Людмила: Я не мала права сидіти чи лягати з 6 ранку до 10 вечора. Дуже пекучі лампи були на близькій відстані від моїх нар. І це випалювало очі до болю. Перші чотири дні, що я чула, - страшні крики. Я благала, щоб це не були крики моїх рідних. Це було для мене найстрашніше.

Вікторія: Очі у нас були зав'язані, руки зв'язані. Вони ставили нас навколішки і казали: «Ми вас зараз розстріляємо». Коли ми вже приїхали до СІЗО, то там усі проходили процес «приймки».

Вікторія: Людину виводять у коридор, де немає камер, де всі, скажімо так, для них свої. Ніхто не заперечує тиме. І там просто відбувалося побит-

тортур - це спалити людину живцем. І ось цей вогонь, який був біля мене, закриті двері та момент, коли вони просто сміються...

Людмила: Були такі дні, що на день давали два невеликі шматочки хліба, дуже маленьких. І ти мусиш цей хліб розтягувати. І вода - і все. Перлова каша як каміння була. Домішували туди якусь землю, мишачий послід,

спроби суїциду. Вони потім ще тиснули, що, мовляв, не витримаєш, психіка слабенька. І потім ти або вчишся цьому протидіяти, не реагувати, або вони знищують тебе як особистість

- За даними Міністерства реінтеграції України, станом на кінець червня 2023 року у російському полоні перебуває 126 жінок.

- З них 46 - військовослужбовці та 80 - цивільні. 23 мають дітей.

- Україна не утримує в полоні російських жінок, оскільки це заборонено Женевською конвенцією.

- У координаційному штабі з питань поводження з військовополоненими заявили, що російських жінок-військовослужбовців, які потрапили в полон, репатріювали.

Вікторія: Були моменти, коли я плакала навзрид. А потім сказала, що вони не бачитимуть моїх емоцій. Якщо я навіть плакала, то робила це так, щоб цього не бачили співробітники. Між собою, коли співробітники гово-

командир, казав: «Тихо, не розмовляйте, мовчіть». А інший підходить і каже: «Так, так, так. Ви додому [їдете]». А ми: «Що, серйозно?» А він: «Тсс, тільки мовчіть».

Людмила: Я навіть не знаю, це як ковток свіжого повітря. У мене, здається, навіть не було якихось емоцій. Ти просто дихаєш. Це свіже повітря, для мене асоціація свободи - це свіже повітря. Бо я не мала його три роки.

Вікторія: Коли я сказала: «Ма-муля, я вдома». А вона така: «Алло, вас погано чути». Я думаю: «Та гарзд» (сміється.) Кажу: «Блін, довбаний зв'язок. Мама, це я». Потім вже почула, що мама розплакалася. Моя ненависть, ось ця вся злість, воно їм віддається. Якщо я буду злитися і триматиму це в собі, то це мене знищуватиме зсередини. Вони всі понесуть покарання. У кожного буде своє.

Людмила: У мене немає ненависті. Тому що я вважаю, що найжахливіше,

«Ти вже трохи пожила, достатньо тобі». Українки розповіли про тортури та знущання у російському полоні

знайшли українські книжки та прапор, одягли мішок на голову та повезли далі.

Вікторія: Вони просто говорили, що в тебе статус «навідниці»: навідниця коригувальника. І ось саме людей з таким статусом вони ненавиділи найбільше... З першого дня перебування на території Росії було так, що повинні вивчити гімн Росії. На гімн вони просто молилися там. Не дай Боже, десь слово не так скажеш, тихо заспіваєш чи ще щось. Могли сказати: «Пів дня співайте». Мені набридло співати ось ці їхні пісні. Насамперед були «День Перемоги», «Катюша», «Руська земля». Особливо мене дратувала їхня пісня «Дядя Вова» - це вихвалляння Путіна. Були моменти, коли змушували вивчати вірші. І один із таких називається «Пробачте нас, рідні росіяни».

Людмила: Везли мене до Донець-

тя людини настільки, наскільки вони вважали за потрібне. Використовували електрошокери. І це при тому, що там було близько 10-12 осіб. Якщо не більше. [Говорили]: «Ти вже трохи пожила, ну все, достатньо, ти вже пробувала, що це таке. Більше в тебе цього не буде».

Людмила: Був один випадок, коли я раніше залізла на нари. Десь за 10 хвилин до відбою, бо просто вже не могла стояти. Спина розвалювалася. І як тільки я роздяглася, відчинилися двері. Перше, що ти робиш, - одягаєш мішок. І він почав лягтися, мовляв, хто тобі дозволив. Сказав, щоб я злизла. Я кажу, що не можу, бо роздягнена. Він взяв мене за ногу і скинув на підлогу, побив ногами.

Вікторія: Був момент, коли я говорила, що вже відключаюсь, непритомно. Вони не вірили, погрозували, що спалять живцем. Найболючіший метод

що це неможливо було їсти. Я досі не відчуваю смаку їжі. Не відчуваю чогось, щоб я хотіла поїсти.

Вікторія: Буквально через день після «приймки» ми мали роздягнутися і на відео показати своє тіло та сказати, що нас тут не б'ють, не ображають, до нас тут нормально ставляться. І мене найбільше вразила цинічність лікарки, яка знімала це на відео. Вона просто побачила моє тіло і сказала: «А це що? А це де?» Відповідаю: «Тут». І вона просто стоїть і не знає, що сказати далі.

Людмила: Погрозували віддати мене на розваги до бойовиків. На другому поверсі «Ізоляції» була казарма людей, які воювали проти України. Вони відчували задоволення, коли жінку у віці змушують роздягатися. Чіпають, щипають, сміються, ціпками чіпають або б'ють.

Вікторія: Були нервові зриви. Були

рили, хтось із охоронців сказав: «Вона що, кам'яна?» А потім був такий момент, коли нас просто вивели до коридору та включили відео про Маріуполь, коли показали розбомблене місто, показували дітей, які жили у підвалі. Тоді я не стримала емоцій.

Людмила: Перше свято, перший Новий рік. Я вже була у СІЗО у Донецьку. Встала біля вікна, стояла на нижній нарі, вцепилася у вікно, в грати і давилася сльозами. Я вже не могла плакати. Було важко. Я чомусь так сподівалася, що на мій ювілей, 60 років, [звільнять].

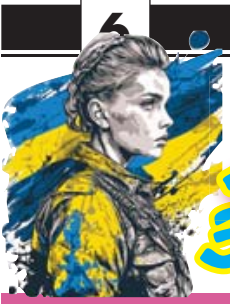
Вікторія: Коли нас вранці будять та кажуть: «З речами на вихід». Я дівчатам говорю: «А мені це снилося. Пам'ятаєш, я вам казала, що буде саме так?» Коли ми починали питати у співробітників, більшість були суворі, це спецназ, там чоловіки, даруйте, шафи. І один суворий, я так зрозуміла,

що зі мною можна було зробити, - це зробити мене невинністю. Я хочу, щоб була справедливність. Хочу, щоб ці люди були покарані, але щоб вони не мучилися так, як мучилися ми, що не буде таких знущань, не буде такого насильства, таких тортур. Але вони повинні знати, що будуть покарані.

Юлія ЖУКОВА,
Сайт «Радіо Свобода», 12 липня 2023 року (У скороченому вигляді). Повністю - за посиланням: <https://www.radiosvoboda.org/a/polon-zsu-rosiya-ukrayina-viynazhinky-nasylyya-tortury-povernennya-znushchannya/32498630.html>

На світліні: Українські військовополонені позують для фотографії після обміну, 11 червня 2023 року

ЖІНКИ У ПЕКЛІ ВІЙНИ: захисниці, подруги, посестри

Майже 60 тисяч жінок служать у Збройних силах. Близько 5 тисяч із них — захищають Україну на передовій. Мільйони — донатять, волонтерять, підтримують свої сім'ї, розповідають про Україну світові, вірять і докладаються до перемоги. Жінка під час війни — хто вона?

Для України ця боротьба триває щонайменше 300 років, для мене — 9. Фонд створили в липні 2014 року, коли почалося вторгнення росії у Крим та на Донбас. Ми всі почали допомагати нашим партизанам, які вирушили з Майдану утримувати кордони на Сході. Станом на лютий 2022 року у фонді працювали близько 200 волонтерів. Ми стали платформою для координації дій усіх небайдужих, які хотіли допомогти іншим.

Зараз можна купити майже все. Потрібні гроші

Ми усвідомили, хто ми й чого варті

Проект «Важлива» до 24 лютого — це фототерапія для жінок. Ми з командою через фотографії розкривали історії жінок з інвалідністю, паралімпійок, жінок, які пережили домашнє насилля, булінг та мобінг. Ці жінки демонстрували світові силу духу. Вони прийняли свій стан і навчилися жити в ньому. Ці фото мали стати кроком до одужання для тих жінок, які не знають, як це відпустити або прийняти. З початком великої війни у «Важливій» ми почали знімати жінок-військових. Вони

Чотири українки ввійшли до списку 100 найвпливовіших людей світу від журналу Time

КИЇВ, 14 вересня. УНН. Чотири українки ввійшли до списку 100 найвпливовіших людей світу. Американський тижневик Time опублікував свій щорічний рейтинг TIME100 Next, передає УНН. До списку TIME100 Next цього року потрапила перша віцепрем'єр-міністерка України — міністерка економіки Юлія Свириденко. Її кандидатуру у категорії «Лідерів» висунула міністр торгівлі США Джина Раймондо.

Двох українок відзначили у категорії «Адвокати». Зокрема, це директорка Центру протидії корупції Дар'я Каленюк, та очільниця добровольчого медичного батальйону «Госпітальєри» Яна Зінкевич.

Крім того, у перелік впливових жінок світу потрапила Анастасія Волкова — очільниця компанії Regrow Ag, що надає технологічні послуги аграрному бізнесу по всьому світу. Її номінували в категорії «Новатори».

Додатково

Рейтинг 100 найвпливовіших людей світу у TIME започаткували у 2018 році. До переліку потрапляють молоді лідери думок та зірки, що впливають на формування суспільства. Це музиканти, лікарі, урядовці, викривачі корупції та топменеджери знакових компаній. У 2022 році до списку увійшли троє українців. Два міністри — Михайло Федоров та Олександр Кубраков, а ще українська науковиця Марина В'язовська.

Тетяна САЛТАНІВ, сайт «UNN (Українські національні новини)», 14 вересня 2023 року <https://www.unn.com.ua/uk/news/2046375-chotiri-ukrayinki-vviyshli-do-spisku-100-nayvplivovishikh-lyudey-svitu-vid-zhurnalu-time>

Рух Veteranка оголосив маніфест із вимогою до Міноборони забезпечити військовиць на фронті жіночими бронезжилетами і формою

Українські ветеранки одягнули жіночий бронезжилет на пам'ятник княгині Ользі, що на Михайлівській площі у центрі Києва, закликаючи Міністерство оборони забезпечити жінок на фронті анатомічними бронезжилетами, зручною зимовою формою, касками, берцями маленьких розмірів та іншою жіночою амуніцією. Рух Veteranка, створений військовицями задля збільшення можливостей реалізації ветеранок у суспільстві, розпочав адвокаційну кампанію та оприлюднив маніфест, в якому публічно повідомив, що його представниці тестували бронезжилет декількох українських виробників та мають позитивні відгуки.

«Цією громадською акцією ми звертаємося до Міноборони, щоб вони публічно звернулися до всіх виробників бронезжилета, щоб одягнути та забезпечили жінок-військовослужбовиць надійною амуніцією з урахуванням анатомії. Якщо не почати це робити негайно, ми фактично будемо втрачати наших військових. Наразі 5 тисяч захисниць на рівні з чоловіками боронять нашу землю на передовій безпосередньо у зоні смертельного ризику», — заявила ветеранка Юлія Кіріллової, співзасновниця руху Veteranка.

За словами іншої учасниці руху, парамедикини Олени Шарговської, сьогодні жінки у війську змушені носити «чоловічий» варіант амуніції. «Без полегшених плит вага такого бронезжилета може сягати від 8–10 кілограмів. У сукупності з рюкзаком 15–20 кілограмів, аптечкою, різним одягом та додатковою амуніцією — таку вагу щодня носить на собі парамедик. Мені, наприклад, важливо, щоб броня не заважала працювати, тому в мене менша вага через неповний захист (боки відкриті, незахищені). Належна броня надважлива, щоб людина довше зберігала своє здоров'я, щоб рятувати інших. Наразі забезпечення жінок відповідною бронєю не просто актуальне, а нагальне завдання. Відлік іде на хвилини, адже дівчата вже на фронті, а амуніцією досі не забезпечує держава», — наголосила вона.

Окремо представниці руху зауважили, що закупівлі з-за кордону доставляються критично довго, зокрема, одна постача з Америки тривала пів року. «Тому ми наголошуємо на тому, щоб матеріально-технічне забезпечення захисниць було не на плечах волонтерів, це відповідальність Міністерства оборони України», — додали у Veteranка.

Ще з 2014 року жінки брали активну участь у бойових діях на сході. Після повномасштабного вторгнення їх кількість в армії лише зростає: за офіційними даними, станом на 1 березня 2023 року у війську України служить понад 60 500 жінок, близько 5 тисяч із них — на передовій.

Раніше міністр оборони України Олексій Резніков повідомив, що від виробників надійшли перші зразки жіночих бронезжилетів, які у Міноборони вже вивчають на відповідність технічній специфікації. На початку серпня Міноборони презентувало оновлену літню польову жіночу військову форму. Ця модель отримала найбільшу кількість позитивних відгуків після проведення випробувань в одній із військових частин ЗСУ. Під час створення лекал форми були враховані антропометричні дані жінок, а також зауваження і пропозиції українських військовиць. Також Міноборони завершило розробку технічної специфікації на спідню білизну для українських військовиць та рекомендувало її до основи білизни проекту Arm Women Now та відшито зразок-еталон.

Катерина КАДАКОВА, 14 вересня 2023 року <https://divoche.media/2023/09/14/rukh-veteranka-oholosy-manifest-iz-vymohoiu-do-minoborony-zabezpechtyt-viyskovyts-na-fronti-zhinochymy-bronezhyletamy-i-formoiu/>

«Нам буває страшно. Але ще страшніше — зупинитися». Нотатки жінок під час війни

«ЯКА ВІЙНА, МАМ? У НАС ВЕСІЛЛЯ»

Анна Калашник, молодша сержантка медичної служби, фельдшерка батальйону однієї з бригад Сухопутних військ ЗСУ

Найбільше переживала за маму, постійно моніторила карту тривоги в області, де вона живе. Розуміла: маю зробити все, щоб ці нелюди не дійшли до неї. Якби мені кілька років тому сказали, що я служитиму в армії, розсміялася б. Військова справа була чимось далеким. Я жила розмірним життям. Та все змінилося за один день.

— Алло, доню? Вставай! Війна почалася!

— Яка війна, мам? У нас весілля сьогодні.

Я працювала офіціанткою в київському ресторані. За кілька днів до початку вторгнення ми готували бенкет. Голова йшла обертом: меню, декор, програма, плейлист. Перше, про що я подумала тоді о п'ятій ранку: клятий бенкет! Ми вкляли в нього так багато сил. А далі були відеозвернення Зеленського, перші кадри розбомблених будинків, відео з людьми, які голіруч зупиняли ворожі танки. Я мала їхати до мами, але все пішло не за планом. Так я опинилася тут.

Доленосне рішення за кілька хвилин

Перший день великої війни я провела з подругою та компанією, з якими почувалася в безпеці. Вони разом із теробороною чергували на вулицях Києва. Я теж захотіла долучитися: «Чим я можу допомогти? Пара рук вам точно не буде зайвою». Спершу я готувала їжу для тероборонців. Допомогала розвозити гуманітарку в деокуповані регіони Київщини. А за кілька тижнів мене запросили на курси тактичної медицини. Тепер я молодша сержантка медслужби, фельдшерка батальйону однієї з бригад Сухопутних військ ЗСУ. В армії все виявилось інакше, ніж я уявляла. Боялася, що чоловіки не сприйматимуть як рівну. Але мене підтримали. Через півтора місяця я стала командиркою підрозділу. Це був цілковито новий досвід. Єдине, що вирішити було непросто, — форма. Могло не бути потрібного розміру взуття й амуніції. Але якось пристосувалася. Від 24 лютого разом із побратимами пережила багато нервових днів. Але поряд із болем та сльозами були й веселі моменти, в яких виявлялася любов до життя. Не жалкую про свій вибір. Я на тому місці, де маю бути.

«НА ЗВ'ЯЗКУ ЗІ МНОЮ ВСЯ ПЕРЕДОВА»

Ореста Бріт, волонтерка, засновниця Благодійного фонду БОН

За 9 років війни стало зрозуміло, що волонтерство — це не хобі, а наука. Це місія, яку може виконувати людина, сповнена енергії, мотивації й сили.

Після 24 лютого Україна вибухнула новою волонтерською хвилею. Я легко відпустила колеги, які вирішували створити свій фонд чи організацію. Ділилася порадами. У волонтерстві не має бути конкуренції: нас що більше, то краще. На відміну від перших тижнів великої війни, зараз на фронт можна придбати майже все. Головне, щоб вистачило грошей. Нині я координую допомогу для ЗСУ. Багато іноземних грантодавців відмовляються допомагати фондам, які підтримують військових. Тому цей напрямок ми виділили в окрему громадську організацію.

Військові чекають на допомогу, а отже — я їду

Волонтерство — це історія про героїзм та дружбу. Під час однієї поїздки я потрапила під ближній перехресний вогонь. Обійшлося. Навіть коли головою розумієш, що там небезпечно, серце каже: військові чекають на допомогу, а отже — я їду. За подіями кожного дня можна знімати кіно. На зв'язку зі мною вся передова: це люди-легенди, люди-герої. Шлях кожного з них — велика самопожертва задля перемоги. Після перемоги доведеться довго й невпинно працювати: реабілітувати виснажених оборонців, їхні сім'ї та тих, хто постраждав.

«НА ДРУГОМУ МІСЯЦІ ВІЙНИ ВАГІТНА КЛІЄНТКА СПИТАЛА ПРО ФОТОСЕСІЮ»

Катерина Карпенко, фотографка

На другий місяць великої війни клієнтка спитала, чи можу я зробити для неї фотосесію. Вона була на восьмому місяці вагітності й хотіла запам'ятати себе такою. І я зрозуміла, що ми вистоїмо. Понад 9 років я фотографіями розповідаю історії людей. Місія, якою живу, — закарбовувати кожну історію, зберегти кожен момент боротьби за свободу. Втілювати цю ідею допомагає авторський проект «Важлива».

Ранок, коли я померла. Ранок, коли я ожила

24 лютого пам'ятаю як сьогодні: була запланована фотосесія з другом — людиною, яку було складно вмовити на це. Прокинулася від того, що Київ бомблять. Перше, що подумала, — треба підтримати його. Мій мозок на стрес реагує збірністю. До вечора я трималася, просила всіх не панікувати. А ввечері здалася: в голову лізли думки про майбутнє, якому не судилося здійснитися. Думала, що я більше не зможу фотографувати. Якесь частина мене того ранку померла. Ранок 25 лютого розставив усе на свої місця: я відзняла перші кадри військових. Відтоді не випускаю камеру з рук.

стали обличчями інформаційної кампанії Bravey — однієї із найуспішніших під час повномасштабної війни. Бійчини приходили на фотосесії з легким макіяжем. Для мене це була маленька перемога. Нафарбовані вії тоді, коли Київ обстрілюють, — це ода життю. Я працювала і з чоловіками. Вдячна їм за довіру. Зокрема, за фото, яке також стало обличчям кампанії Bravey, — спецпризначенець, чий обличчя та позивний не можна було розкривати. На знімку його очі. Війна нас об'єднала, ми усвідомили, хто ми, які ми насправді і чого варті. Ціна жаклива. Але цей історичний період треба прожити й не дати ворогові шансу. Під час війни я вийшла заміж. І це один із найкращих моментів, які сталися зі мною за цей час. Життя переможе.

«Я ЙОГО ПІДТРИМУВАЛА. І ЩОНОЧІ ВИЛА ВІД БОЛЮ І СТРАХУ»

Наталія, «Жінки зі сталі»
Зв'язок із Маріуполем зник на початку березня. Я була налякана: як він, де він, і головне — чи живий. «Якщо тобі не телефонують із незнайомих номерів, отже, живий», — навчили дівчата, чий чоловіки на фронті. Відтоді я боюсь невідомих номерів. Війна для мене почалася задовго до 24 лютого. Пам'ятаю початок 2015 року: він телефонує й каже, що не може сидіти склавши руки, коли інші захищають його рідний край. Спершу пішов добровольцем, згодом — вступив у лави ЗСУ. Я не заважала, підтримувала. І щоночі вила від болю та страху, усвідомлюючи, що мій син — військовий. Я постійно прокручувала в голові: ми народжуємо їх не для війни. Але наші чоловіки, сини, брати стали на захист країни. Бо хто, як не вони?

Пекельний марафон у 378 днів

За кілька днів до 24 лютого син сказав, що йому скасували відпустку. І наполіг, щоб я не їхала до нього в Маріуполь: «Мамо, ти приїдеш, але не зараз». «Почалось», — о 4:40 промовив у слухавці голос мого друга. Мої речі були зібрані: тривожна валіза й документи. Але я так і не покинула Київ. Коли син виходив на зв'язок, завжди говорив, що я в безпеці. Військовим треба знати, що з їхніми рідними все в порядку. За кілька тижнів він зателефонував із невідомого номера. Почула рідний і водночас незнайомий голос виснаженого дорослого чоловіка: «Мамо, це я». Він сказав, що все добре. Що він тримається і я теж повинна. Я заплакала. А в нього затремтів голос.

«Привіт. Все норм. Обіймаю. Побіг», — я була вдячна за ці короткі повідомлення. Він живий, і це головне. Ви запитаете, де беру сили, щоб далі боротися? Я трансформую біль у дію. Нам буває страшно. Але ще страшніше — зупинитися.

Авторка: Ірина ШОСТАК, сайт «hromadske» (ПОВНІСТЮ, ЗІ ВСІМА СВІТЛИНАМИ, ЧИТАЙТЕ ЗА ПОСИЛАННЯМ: https://hromadske.ua/posts/nam-buvaye-strashno-ale-she-strashnishe-zupinitisya-notatki-zhinok-pid-chas-vijni?gclid=EA1aIQobChM1yew5pKugQMV8pCDBx04ZQbOEAAAYASAAEGLT1vD_BwE)

У центрі уваги - українська діаспора

ЦЬОГО РАЗУ вся наша тематична сторінка присвячена часопису української громади в Америці «Свобода», якому 15 вересня виповнилося 130 років. З ним пов'язана й історія нашої газети, оскільки саме завдяки редакції «Свободи» про нас і нашу діяльність уже в перший рік виходу, в 2006-му році, дізналися тисячі й тисячі його читачів, коли там з'явилася перша інформація про криворізьких просвітян, а потім - чимало й інших дописів. Тож вітаємо наших великих колег зі 130-річчям і пропонуємо нашим читачам цей спецвипуск тематичної сторінки.

Фото для спецвипуску взяте за посиланням: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3102636-najstarsij-ukrainomovnij-gazeti-svoboda-v-ssa-127-rokiv.html>

Незмовкний голос «Свободи»

Якраз на сьогоднішню п'ятницю, 15 вересня, припадає цей славний ювілей – 130-річчя приходу в американсько-український світ першого числа нашої «Свободи».

Передусім це, samozрозуміло, свято Українського Народного Союзу, якому протягом усієї його історії вірою і прадою служила газета. Водночас це свято всієї української громади Америки – властиво, обидвох Америк, бо «Свободу» читали наші люди і в Канаді, і в Бразилії, Венесуелі, Аргентині.

Не буде жодним перебільшенням, якщо скажемо, що цей ювілей вартий широкого відзначення в Україні, бо 130 років з першої сторінки «Свободи» не сходило гасло «Пам'ятаймо про Україну!». І то не була тільки пам'ять. Кожним своїм рядком газета боролася за загальноукраїнську національну справу, утверджувала наше національне ім'я навіть у найтяжчі для України періоди її історії. Цей українопроникливий вірш засновника газети о. Грушки, вміщений у першому числі газети, мав назву «До Свободи»:

Свободо премила, Життя Бога самого – Чом нам не окажеш Ти личенка Твого? Чому ми віками Все в тяжкій неволі, Коли ми діждемся Вже лучшої долі?

Не було в американській українській громаді жодної значної ініціативи, біля джерел якої не стояла б «Свобода» – починаючи від «Українського дня» у Вашингтоні 1917 року, до відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові в американській столиці в 1964 році, до заснування Катедру Українознавства в Гарварді, до невинної підтримки дисидентського руху в Україні.

Але й для самої Америки «Свобода» не була невідомою чи чужою – ні, оскільки вроджений український демократизм органічно зливався з американською політичною демократією. Свідчить про українців Генрі Стіл у своїй книжці «Історія вільного народу», виданій у Бостоні в 1936 році: «... Вони багато завдячують своєму придбаному краю, але цей край завдячує багато чим і їм... Вони пробивали шляхи через прерії, клали рейки під трансконтинентальне залізничне сполучення, добували залізну руду з копадень, вугілля, мідь, зрубували дерева в пралісах південного заходу. Іхнім вкладом була не лише праця невишколеного робітника – вони також надали американському життю багатства і кольориту, а в деяких ділянках додали чимало до культурної спадщини. В музиці і мистецтві вони принесли значний творчий імпульс...», – писав про українців Генрі Стіл у своїй книжці «Історія вільного народу», виданій у Бостоні в 1936 році. Також не дивно, наприклад, що з нагоди 60-річчя «Свободи» редакція одержала ось це привітання від Президента США Гарі Трумана:

«Я радий поздоровити «Свободу» та всіх, хто пов'язаний з її виданням. Упродовж двох світових воєн «Свобода» стояла мужньо в обороні волі і демократії. В останніх роках «Свобода» має знамениті досягнення, підтримуючи нашу американську політику активного зміцнення вільного світу. Я бажаю вам на багато років дальших успіхів і праці для ваших читачів».

Сьогодні, в часи фантастично розвинутих інформаційних технологій, блискавичної оперативності соціальних мереж, витонченої естетики глянцевого журналізму, взяти в руки якийсь з перших, давно поживких чисел «Свободи» неможливо без щему в серці. Але яка щирість ліне з цих сторінок, яка віра в краще українське майбутнє, яке почуття єдності американського і світового українства! Якими людськими та інтелектуальними якостями мусіли володіти перші редактори о. Григорій Грушка, о. Нестор Дмитрів, Іван-Христофор Констанкевич, Іван Ардан, Антін Цурковський, їхні славетні наступники Осип Статкевич, Володимир Лотоцький, Омелян Ревюк, Лука Мишуга, щоб так могутньо впливати на українську громаду, так стрімко вести її до організаційної єдності і до вершин національного самоусвідомлення.

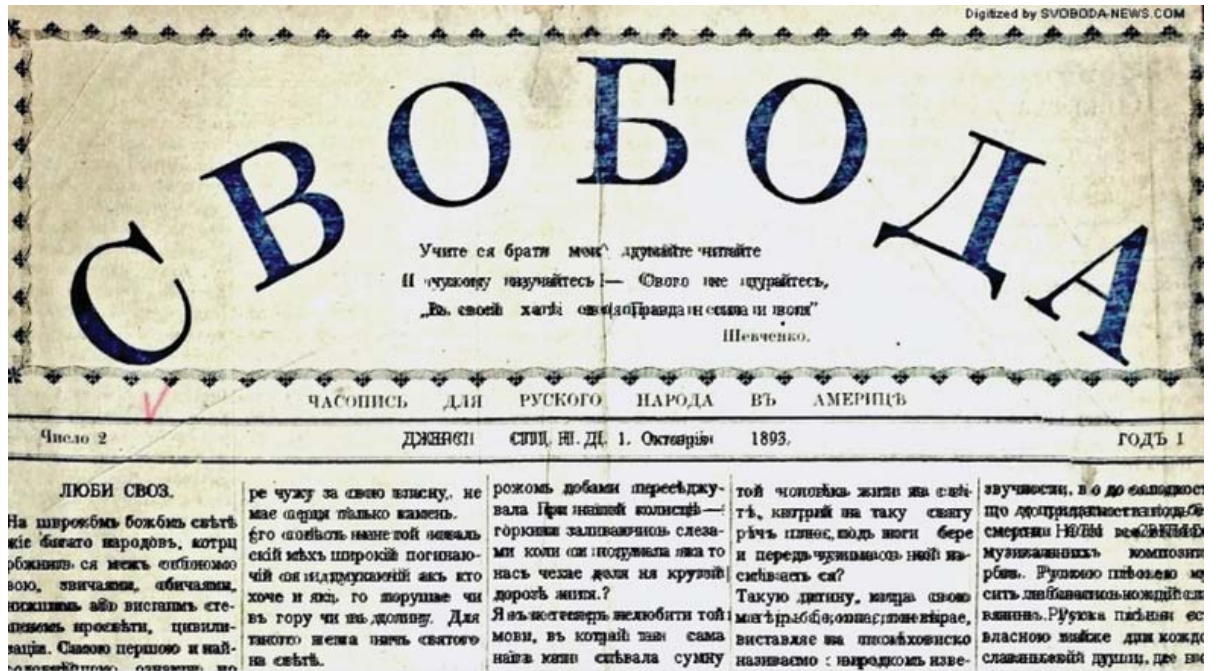
На тих скромних сторінках знаходимо безсмертні імена авторів – Івана Франка, Михайла Грушевського, Михайла Павлика, Юліана Бачинського, Володимира Гнатюка, Дмитра Дорошенка, Володимира Винниченка, Юрія Шевельова, Романа Смоль-Стоцького, десятки інших визначних особистостей української культури.

Проте й у самій редакції знайшлися видатні автори, що водночас були яскравими громадсько-політичними діячами, як от публіцист та історик Іван Кедрин-Рудницький, поет Богдан Кравців, літературознавець Лука Луців, поет Леонід Полтава, політолог Михайло Сосновський, письменниця Любов Коленська, публіцистка Людмила Волянська, легенда української журналістики Ольга Кузьмович, редактор і водночас зірка американського футболу Зенон Сниклик.

Активним і впливовим учасником загальноукраїнського життя «Свобода» залишається й нині, переступаючи неповторний для всієї української преси поріг 130-річчя.

РЕДАКЦІЯ часопису «СВОБОДА», 14 вересня 2023 року, за посиланням:

<https://svoboda-news.com/svwp/%d0%bd%d0%b5%d0%b7%d0%bc%d0%be%d0%b2%d0%ba%d0%bd%d0%b8%d0%b9%d0%b3%d0%be%d0%bb%d0%bb%d1%81-%d1%81%d0%b2%d0%be%d0%b1%d0%be%d0%b4%d0%b8/>

Музей української діаспори

15 вересня о 09:06 •

Щуейденъ, 15 вересня, 130 років тому, в США почала виходити друком українська газета «Свобода». З 1921 по 1998 рік газета видавалася щоденно. Сьогодні це - найстаріше українське видання, яке продовжує друкуватися.

Заснував «Свободу» український священник-емігрант Григорій Грушка. 1908 року газету викупив Український Народний Союз, який був створений за інформаційної підтримки «Свободи» та її тогочасних авторів. Саме завдяки цій організації газета існує по сьогодні.

У різні часи редакція газети знаходилася в Джерсі-Сіті, Маунт-Кармелі, Оліфанті, Скрентоні,

Нью-Йорку. Наразі редакція працює в Парсипані, штат Нью-Джерсі.

До 1903 року «Свобода» виходила етимологічним, пізніше - фонетичним правописом. Зараз дотримується Харківського правопису 1928 року. Газета має окремий сайт (<http://svoboda-news.com/svwp/>) з електронним архівом усіх номерів, починаючи з найпершого.

Музей української діаспори підтримує тісні зв'язки з редакцією найстарішої української газети в Америці. А завдяки її редактору, вихідцю з України Леву Хмельковському музейна колекція час від часу поповнюється діаспорними артефактами - українськими американськими виданнями, раритетними світлинами й листівками. А ще наукові співробітники нашого музею є постійними дописувачами «Свободи».

<https://www.facebook.com/MuseumUkrainianDiaspora/>

«Свобода» є учасницею розбудови українського життя

Від імені колективу Інституту досліджень української діаспори ім. професора Любомира Винара Національного університету «Острозька академія» щиро вітаємо колектив редакції газети «Свобода» з 130-річчям виходу першого номера часопису.

За роки існування «Свобода» зарекомендувала себе як авторитетне видання, що сприяє консолідації не лише українців США, а й світового українства. Актуальні новини та аналітичні огляди, розмаїття рубрик, якісне подання матеріалу – характерні ознаки, які ідентифікують газету.

Важлива місія часопису, яку він із гідністю та належним чином виконує багато десятиліть – налагодження мостів співпраці та взаєморозуміння між українцями зарубіжжя та України. Ваша газета є свого роду «родинним вогнищем», навколо якого гуртуються різні покоління українців за кордоном, розповідають свої історії, діляться успіхами та планами на майбутнє.

«Свобода» є свідком і учасницею розбудови організованого інституційного українського життя в діаспорі. Як найстарша у світі україномовна га-

зета, що виходить безперервно, вона вже давно стала цінним джерелом для дослідників із різних галузей науки й таким чином уможливило вивчення різних аспектів життя і діяльності українців Америки і світу.

«Свобода» завжди жила життям свого народу. Своім словом ви підтримуєте боротьбу України за Незалежність сьогодні, в жорстокий війні проти агресора. Окремі слова вдячності висловлюємо Вам, шановна редакціє, за нашу багаторічну співпрацю, систематичне висвітлення новин нашого Інституту, публікації наших звернень, повідомлень, привітань та інших матеріалів.

Бажаємо колективу редакції міцного здоров'я, мирного неба, наснаги, нових дописувачів, цікавих статей, процвітання та лише творчого неспокою.

З повагою, проф. Алла АТАМАНЕНКО, директор Інституту досліджень української діаспори ім. професора Любомира Винара Національного університету «Острозька академія», 21 вересня 2023 року.

Вдесяте вже тринадцятий минає

*Звірота розпинає Україну
І на земній хресті, і з висоти,
Але красуня, горда й нескорима,
Ті пута розриває, щоб знайти*

*Свою стежину в майбуття велике
І подвигом в історію вйти
У постаті свободи сонцеликої
І далі жити, діяти й рости.*

*З-за океану все те бачать очі,
Які вбирають все міцне й живе
І вистеляють урядки пророчі
В газеті, як про диво світове.*

*Газеті цій тринадцятий минає
Уже вдесяте, та вона росте
І рік за роком пишно розквітає
Надіями і мріями про те*

*Якою Україна завтра стане,
Коли звірота зине у війні,*

*Своє нутро (оманливе й погане)
Згубивши у болоті та в багні.*

*А Україна в постаті свободи
Постане перед світом, щоб рости
Під сонцем серед рідної природи
І сяяти любов'ю з висоти*

*І хоч сьогодні битва ще триває,
В очах – тривога й з неба смерть летить,
Вдесяте вже тринадцятий минає
«Свободі» як газеті, що творить*

*Зі слова правди все нові картини,
Що кличуть крізь війну у майбуття,
Де буде вільна, мирна Україна,
А до війни не буде вороття.*

*Сергій Зінченко, редактор газети «Промінь
Просвіти Є», м. Кривий Ріг. Опубліковано
в часописі «Свобода» 14 вересня 2023
року за посиланням: <https://svoboda-news.com/svwp/%D0%B2%D0%B4%D0%B5%D1%81%D1%8F%D1%82%D0%B5-%D0%B2%D0%B6%D0%B5-%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%86%D1%8F%D1%82%D0%B8%D0%B9-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%94/>*

7 критеріїв ЄС: місія не завершена. Чому є ризик отримати відмову в переговорах про вступ

ФІНАЛЬНЕ «зелене світло» початку переговорів про вступ даватиме не Єврокомісія, а держави-члени, які повинні погодити це одностайно. І перепону може виявитися не Угорщина, а ті європейські столиці, що слідкують за реформами. Бо Верховна Рада України наполегливо проваляє виконання однієї з рекомендацій ЄС, яку кілька держав вважають ключовою. Проте, що Україна не завершила виконання семи критеріїв, свідчить і незалежний моніторинг, до якого дослуховують також європейські дипломати. Офіційно це дослідження предствлять 28 вересня на Форумі щодо вступу в ЄС. Напередодні офіційної презентації «ЄвроПравда» публікує та пояснює основні результати цього моніторингу.

кожному з цих пунктів.
ПРОБЛЕМА НОМЕР ОДИН – ПАРЛАМЕНТ І «ЗАКОН ПРО РЕП'ІВ»
 Почнемо з найпроблемнішого критерію «Боротьба з відмиванням коштів», який у списку ЄС має №4. За ним Україна отримала 6 балів з 10 можливих, і точилися навіть дискусії про те, чи не знизити оцінку додатково. Але оскільки тут були одночасно і позитивні, і негативні зрушення, то експертна група вирішила лишити оцінку незмінною, але доволі низькою (у травневому оцінюванні тут також було 6 балів). Але політично, з точки зору держав-членів ЄС, вагоме значення має лише одна складова цієї реформи: законодавство про публічно значущих осіб, або

це ми писали у статті «Венеційська комісія перейшла на російську. Як інституція Ради Європи підриває рух України до ЄС»).
 Однак, як це часто буває у відносинах з Угорщиною, після абсолютної кризи настав час конструктивного діалогу. Отримавши категоричне «ні» щодо виконання необґрунтованих вимог, Будапешт пішов на діалог, нехай і не дуже публічний. А Україна зі свого боку відновила консультації з угорською громадою. І дуже схоже на те, що Угорщина не блокуватиме рішення про початок переговорів про вступ України до ЄС. З формальним виконанням «меншинного» критерію також усе добре. Рада нещодавно змінила закон про нацменшини, урахувавши «притомну» частину рекомендації «Венеційки». Уряд підготував відповідну програму тощо. Оцінка в 9 балів з 10 – заслужена.

чимало складових, Київ показав непоганий результат.
 8,5 балів з 10 – це справді високий бал. Причому в цій сфері ми могли отримати провальний показник у разі, якби депутати не скасували своє ганебне рішення про відтермінування відкриття е-деклараций. Утім, цю проблему вдалося вирішити.
 У сфері антикорупції все ж лишилося кілька завдань, про них – в інфографіці.

РЕФОРМА МЕДІАПРАВА. ІСТОРІЯ УСПІХУ

Тут відбулося небагато. Ще на попередніх етапах оцінювання Україна отримувала найвищий бал за критерієм про адаптацію європейської аудіовізуальної директиви (№ 6 у списку ЄС).

Влітку формальне виконання критерію завершилося після ухвалення оновленого закону про рекламу, тож за цим критерієм Україна отримала 10 балів у рейтингу.

АНТИОЛІГАРХІЧНА ПОМИЛКА ЄС

І, нарешті, антиолігархічний закон. «Європейська правда» ще у попередньому випуску рейтингу «Кандидат Check» розповідала про те, що експерти ухвалили безпрецедентне та одностайне рішення: припинити оцінювання критерію, що у списку ЄС фігурує під №5 – щодо втілення антиолігархічної реформи.

Тоді ми зробили через штучну затримку висновку «Венеційки» щодо антиолігархічного закону, через що Україна була позбавлена можливості почати виконання критерію. А у червні 2023 року ВК ухвалила висновок, який за обсягом завдань просто неможливо втілити за кілька місяців.

До того ж, вплив олігархів в Україні за останні два роки суттєво впав через причини, пов'язані з російською агресією, що додатково знизило релевантність цього критерію. Тож колеги експертів лишилися на своїй позиції: цей критерій неможливо оцінити і він не має ставати перепону для відкриття переговорів з ЄС. За нашою інформацією, Єврокомісія дотримується схожої позиції.

Підсумовуючи: Україна показала справді добрий прогрес у виконанні семи критеріїв ЄС. Фактично єдиною перепону для досягнення рівня, що дозволяв би відкрити переговори про членство, є ухвалення законодавства про РЕП'ів у редакції, що

«ЧЕТВІРКА» ЗА КРИТЕРІЯМИ ЄС

Про те, що перед початком переговорів про вступ до Євросоюзу Київ має виконати сім критеріїв, в Україні чув, напевно, кожен. Цей перелік українська влада отримала разом зі статусом кандидата. Між тим, за минулий рік вага цього документа змінилася. Якщо на початку ЄС наполягав, що виконання цих критеріїв потрібно лише для того, щоби підтвердити статус кандидата, і воно не має інших автоматичних наслідків, то згодом, під тиском Києва та друзів України, європейські держави змінили підхід. Тепер усі погоджуються, що виконання критеріїв є достатнім для початку переговорів про членство в ЄС.

А тому отримати «зелене світло» є принципово важливим для Києва. Між тим, ще у червні 2022 року постало питання про незалежну оцінку виконання семи критеріїв. Для контролю за його прогресом був створений консорціум аналітичних центрів та експертів, що опікуються різними секторами євроінтеграції; до його складу увійшла і «Європейська правда». Цей раунд оцінювання – п'ятий за числом і може стати останнім.

Загалом оцінка України позитивна. Середній бал виконання критеріїв – трохи вищий за 8 з 10 (на попередньому раунді було 6,8 з 10), і це дуже непогана оцінка. Умовно кажучи, за п'ятибальною системою Україна напрацювала на тверду «четвірку». Цікава деталь: помітний стрибок у виконанні критеріїв стався за останні два-три тижні. Ще на початку вересня експертний консорціум готувався бити в набат і говорити про стагнацію, адже ми мали серйозні проблеми і навіть відкат кількох реформ у порівнянні з попередньою, травневою оцінкою. Але протягом вересня уряду, парламенту та президенту вдалося переламати цей тренд. Утім, навіть зараз виконання не є рівномірним. Ми маємо ті критерії, де Київ виконав завдання «на відмінно», і ті, де ми лишаємося у ролі трієчника. Це видно на інфографіці, а далі у статті ми зупинимося детально на

РЕП'ів (від англійської аббревіатури РЕР – politically exposed persons). Річ у тім, що вже після отримання статусу кандидата, у листопаді 2022 року, депутати ухвалили закон, що послаблює правила фінансового моніторингу для публічних діячів (тобто для себе самих та для членів своїх родин) всупереч стандартам FATF та вимогам Директиви ЄС, якій Україна як держава-кандидат має відповідати. Причому це послаблення стало для депутатів справою принципу. Узгоджений з Євросоюзом урядовий законопроект, який виправляє цю проблему, вже кілька сесійних циклів поспіль не вдається включити у порядок денний – для нього просто бракує голосів. Не діють навіть публічні заяви ЄС.

Інтер'ю посла ЄС в Україні Матті Маасікаса, в якому він назвав відновлення правил для РЕП'ів одним з двох значущих для Євросоюзу критеріїв, також не допомогло зібрати голоси на підтримку проекту. «ЄвроПравда» може підтвердити, що від представників держав-членів ЄС ця вимога лунає у ще жорсткіших виразах. По суті, Рада своїм опором законодавству про РЕП'ів ризикує завести ситуацію у глухий кут та ставити під загрозу початок переговорів про членство України в ЄС. І навпаки, якщо ця проблема буде вирішена, це означатиме, по суті, зникнення головної загрози для початку переговорів. Адже за іншими показниками (включно з «угорським», якого багато хто стеріг ся), картина загалом добра.

ПРОБЛЕМА МЕНШИН? УКРАЇНА МАЙЖЕ ВСЕ ЗРОБИЛА

Угорщина не без підстав здобула імідж держави, яка готова встромити палку у колеса на шляху України до ЄС та НАТО. До того ж, ця країна ще торік домоглася того, щоб один із семи критеріїв ЄС був присвячений правам меншин. А насамкінець кризи поглибила Венеційська комісія, яка без належних консультацій з Україною ухвалила геть неадекватний, відірваний від реальності висновок із рекомендаціями, від яких віяло проросійськістю (детальніше про

СФЕРА ПРАВОСУДДЯ? КРИТЕРІЙ ВИКОНАНИ, ХОЧ І НЕ БЕЗДОГАННО

Два з семи критеріїв (№1 та №2) присвячені, відповідно, правилам формування Конституційного суду та реформі системи загального судочинства.

Тут склалася унікальна ситуація. За першим критерієм реформа затянулася – як переконані експерти, через бажання влади «змухлювати» і ухвалити неприйнятну систему відбору, що цементувала би політичний вплив на КС. Утім, зрештою був схвалений закон, що може бути ефективним, і він отримав позитивну оцінку з боку ЄС.

Та річ у тім, що про успіх реформи можна говорити лише за підсумками успішних конкурсів на призначення нових суддів КС. Однак наразі жоден конкурс за новим законом ще не відбувся – для цього потрібен час. Тому цей критерій отримав низьку оцінку – 6 балів з 10.

Але експертна група наполягає: цього достатньо для «зеленого світла» від ЄС.

«Ми вважаємо, що це (непроведення конкурсу) не має стати причиною для затримки початку переговорів про членство. На думку експертів, поточний прогрес дозволяє надати «зелене світло» Україні, відклавши моніторинг успішності цього конкурсу на період після початку переговорів», – йдеться у висновку експертної групи «Кандидат Check».

Значно краща ситуація з критерієм про продовження судової реформи, із форму-

ванням ВРП та ВККС: тут зусилля держави отримали майже найвищий бал – 9 з 10.
АНТИКОРУПЦІЯ ПРОБЛЕМА ЧИ МІФ
 Зазвичай у міжнародному дискурсі лунають претензії до України у сфері боротьби з корупцією. Однак за цим комплексним критерієм (№3 у списку ЄС), що включав

відповідає стандартам FATF і директиви ЄС. Тож парламент має набратися сміливості та ухвалити це рішення, не затримуючи поступ України до вступу в Євросоюз.

Сергій СИДОРЕНКО, редактор «Європейської правди», 27 вересня 2023 року

<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/09/27/7170234/>

Промінь Просвіти Є
 Видавець і засновник – ГО «Криворізьке міське правозахисне товариство».
 Свідectво про державну реєстрацію № 2162 — 900 р, видане 23.02.2017 р.
 Переплатний індекс: 60093
 Адреса редакції: 50099, м. Кривий Ріг, вул. Церковна, буд. 3, к. 210. e-mail: kmpzt@ukr.net. Тел. 067-568-39-73

Редактор газети: Сергій ЗІНЧЕНКО.
 Редакційна колегія: Сергій ДАШКОВСЬКИЙ, Сергій ЗІНЧЕНКО, Олександр ЧИЖИКОВ, Володимир НАЛУЖНИЙ (голова організації) Логотип виготовив Вадим БОРИСЕНКО.
 Газета виходить двічі на місяць.
 Комп'ютерна верстка Т. ЛОПАТЮК.

Відповідальність за точність наведених фактів, цифр та імен несуть автори матеріалів. Редакція не рецензує і не повертає рукописи. За умови використання наших матеріалів посилання на газету «Промінь Просвіти Є» обов'язкове.

Газета, починаючи з числа 13 (81), у друкованому вигляді не виходить.